

Nr 3.

Ankom till Riksdagens kansli den 7 februari 1911, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändring af 139 § utsökningslagen.

Uti sin till innevarande riksdag afgifna och till lagutskottet hänvisade ämbetsberättelse har *justitieombudsmannen* hemställt, att Riksdagen måtte för sin del antaga här nedan intagna förslag till lag om ändrad lydelse af 139 § utsökningslagen.

Till stöd härför har justitieombudsmannen anført följande:

»Enligt utsökningsbalken medförde försummelse i afseende å förrättande af utmätning och försäljning af utmätt egendom skyldighet för vederbörande att svara för all skada, som däraf kunde tima.

Genom förordningen den 11 december 1766 föreskrefs, att kronofogde, som ej allra sist inom tre månader, räknade från den dag utslaget honom tillställdes, fullgjort sin skyldighet med utmätning eller förmådde visa, det borgenär lämnat längre anstånd, själf skulle vara ansvarig för den summa, som utmätas skulle. Ock enligt kungl. bref den 13 juli 1775 skulle enahanda påföljd äga rum för magistraterna, därest de ej fullgjorde sin skyldighet med utmätning inom fjorton dagar från den, då utslaget till magistraten aflämnades.

Nyssnämnda båda författningar ändrades genom förordningen den 21 mars 1835, som bland annat stadgade:

dels i 1 mom. att kronofogde skulle inom tre månader från den dag, då dom eller utslag, hvarå utmätning borde följa, till honom aflämnades, ej allenast hafva fullgjort sin skyldighet medelst utmätning, utan ock, då lös egendom, som borde säljas, vore i mät tagen, hafva verkställt försäljningen däraf samt af försäljningssumman, så långt den försloge, borgenä-

rens fordran betala, därest borgenären om utbekommande af betalningen sig anmälde;

dels i 2 mom. att det skulle åligga magistraterna att inom sex veckor från det domen eller utslaget af dem emottoges, i afseende å utmätning samt lösörens försäljande och redovisning af köpeskilling därför, fullgöra hvad i förra momentet vore för kronofogde föreskrifvet;

dels i 3 mom. att, när fast egendom utmättes, utmätningssmannen skulle så skyndsamt vidtaga alla honom åliggande åtgärder, att, där mer än en auktion blefve af nöden, äfven den andra auktionen kunde försiggå inom sex månader å landet och fyra månader i stad, räknade från det domen eller utslaget till utmätningssmannen aflämnades, och skulle utmätningssmannen besörja, att hvad af köpeskillingen borgenär tillkomme hölles honom tillhanda inom viss närmare föreskrifven tid;

dels ock i 4 mom. att kronofogde eller magistrat, som försummade något af hvad sålunda föreskrifvits och ej kunde visa, att borgenär lämnat anstånd med betalningen eller att, oaktadt vidtagna lagliga åtgärder till utmätning och försäljning samt köpeskillingens indrivande, sådana hinder därvid mött, som af kronofogden eller magistraten ej kunnat förekommas, skulle svara för det, hvarför utmätning söktes.

Såväl lagkommittén som lagberedningen ansåg, att omförmälta stränga påföljd för utmätningssmans försummelse uti förevarande hänseende borde hvad fast egendom angår alldeles bortfalla samt att han genom försummelsen allenast skulle ådraga sig ansvar för tjänstefel och skyldighet att enligt allmänna regler ersätta uppkommen skada. I enlighet med denna mening, som jämväl delades af nya lagberedningen, blefvo sedermera bestämmelserna i 142 § utsökningslagen affattade.

Beträffande lös egendom åter framställdes under förarbetena till utsökningslagen ingen anmärkning mot bestämmelserna i 1835 års förordning.

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med dessa bestämmelser är i 139 § utsökningslagen stadgadt, att om utmätning ej är förrättad och, där lös egendom af annat slag än i 140 § sägs tagits i mät, försäljning därpå verkställd inom två månader, sedan kronofogde mottagit föreskrifna handlingar, och inom en månad sedan stadsfogde emottagit sådana handlingar, skall fogden själf svara för det belopp, hvarför utmätning bort ske, där han ej visar, att borgenär lämnat gäldenären anstånd med betalningen eller att för utmätning eller försäljning mött hinder, som utmätningssmannen ej kunnat förekomma.

Enligt 140 § utsökningslagen skall, där fartyg eller gods i fartyg är utmätt, eller utmätt fordran eller rättighet skall säljas, samt det utmätta

ej varder såldt å landet inom tre månader och i stad inom två månader efter det fogden emottagit föreskrifna handlingar, om hans ansvarighet gälla hvad i 139 § stadgats.

Uppenbarligen kan den påföljd, hvarom här är fråga, komma att verka såsom ett rent straff, och det lærer, särskildt om man tager hänsyn till det ansvar försumliga tjänstemän i allmänhet ådraga sig, icke kunna förnekas, att ett dylikt straff understundom kan te sig såsom oskäligt.

Till belysande häraf tillåter jag mig redogöra för följande rättsfall, där jag nödgats att under åberopande af bestämmelserna i 139 § utsökningslagen förordna om åtal emot en stadsfogde.

Genom dom den 4 juni 1908 förpliktade Stockholms rådstufvurätt husägaren C. J. L. Åkerlund att på grund af växel till fabrikören Johan Viktor Jansson utgifva 1,525 kronor jämte ränta samt ersättning för protest- och rättegångskostnader.

Efter det denna dom genom advokaten Hjalmar Karlson den 18 juni 1908 för verkställighet öfverlämnats till stadsfogden i Nyköping, förrättades den 1 juli 1908 utmätning hos Åkerlund till uttagande af Janssons fordran enligt domen, utgörande 1,640 kronor 90 öre. Åkerlund styrkte härvid, att han hos Svea hofrätt fullföljt talan emot domen.

Den 8 oktober 1908 försåldes den utmätta egendomen å auktion för 408 kronor 40 öre.

Sedan Svea hofrätt genom dom den 16 oktober 1908 förklarat sig ej finna skäl göra ändring i rådstufvurättens dom äfvensom tillerkänt Jansson ersättning för hans kostnader i hofrätten med 30 kronor, öfverlämnade advokaten Karlson den 17 oktober 1908 hofrättens dom för verkställighet till stadsfogden, hvilken sedermera, den 7 november, jämväl fick emottaga bevis, att domen vunnit laga kraft.

Den 10 november 1908 gjordes därefter försök till utmätning hos Åkerlund för verkställighet af hofrättens dom, men befanns Åkerlund sakna vidare utmätningsbar tillgång.

Stadsfogden redovisade härpå den 17 november 1908 omförmälta båda utsökningsärenden till Karlson med tillhoppa 385 kronor 44 öre, utgörande de å auktionen influtna medlen med afdrag för 22 kronor 96 öre i exekutionskostnader.

I en af Jansson till mig ingifven klagoskrift, å hvilken advokaten Karlson tecknat, att han såsom ombud för Jansson instämde i dennes anmälan, framhöll Jansson, att stadsfogden i strid emot bestämmelserna i 44 § utsökningslagen och 5 § 6 mom. promulgationslagen till växellagen under en längre tid låtit den omständigheten, att talan fullföljts emot rådstufvurättens dom, utgöra hinder för det utmätta godsets försäljning.

Vidare anmärkte Jansson, att stadsfogden i följd af sin försumlighet med afseende å försäljningen vore jämlikt 139 § utsökningslagen ansvarig för det belopp, hvarför utmätning skolat äga rum. Jansson anhöll fördenskull, att jag måtte ställa stadsfogden under åtal för det tjänstefel, han sålunda låtit komma sig till last, samt förhjälpa Jansson att af stadsfogden utfå hvad å växeldomen återstode oguldet jämte ränta och ersättning för kostnaderna å förevarande ärende.

Stadsfogden, som i anledning af klagoskriften inkom med infortrad förklaring, anförde däri följande.

Den utmätning, om hvilken här vore fråga, verkställdes inom föreskrifven tid, och togs därvid i mät *all* gäldenären tillhörig egendom af utmätningssbar beskaffenhet. Men stadsfogden erkände, att försäljningen af det utmäta godset icke försiggått inom en månad efter det handlingarna af stadsfogden mottagits. Anledningen till denna försummelse vore den, att gäldenären vid utmätningstillfället styrkte, att han hos hofrätten fullföljt talan mot den af Jansson åberopade domen, samt protesterade mot godsets försäljande. I 40 § utsökningslagen stadgades ju såsom regel, att utmätt gods icke får utan gäldenärens samtycke säljas, förrän domen vunnit laga kraft. Stadsfogden hade förbiset det i 44 § stadgade undantaget från denna regel. Någon giltig ursäkt för detta förbiseende kunde stadsfogden ej åberopa, men ville han såsom en förklaring nämna, att han under sin femtonåriga verksamhet såsom stadsfogde i Nyköping många gånger tillämpat den anförda regeln, men att han aldrig förut behöft sälja gods, som af honom blifvit utmätt för verkställighet af dom i växelmål.

Då Janssons ombud fäste stadsfogdens uppmärksamhet på bestämmelserna i 44 § utsökningslagen och 5 § 6 mom. i förordningen om växelagens införande, gick stadsfogden genast i författning om godsets försäljande.

Om stadsfogden än genom den anmärkta försummelsen gjort sig skyldig till kriminellt ansvar, ville det dock synas, som om det mot stadsfogden framställda fordringsanspråket vore i hög grad obilligt. Ty genom hans förvållande hade klaganden icke tillskyndats någon skada. Den egendom, som af stadsfogden utmättes, befann sig nämligen den 8 oktober, då auktionen försiggick, i alldeles samma skick som vid utmätningen, och det vore fullt visst, att om egendomen försålts inom den första månaden efter handlingarnas mottagande, d. v. s. mellan den 18 juni och 18 juli, hade densamma icke betingat högre pris än vid auktionen. Tvärtom skulle den vid en tidigare försäljning hafva betingat ett lägre pris. Det vore nämligen ett faktum, att i Nyköping sommarmånaderna icke utgjorde

lämplig tidpunkt för lösöreauktioner, och att den gynnsammaste tiden för sådana försäljningar infölle vid höst- och vårflyttningarna.

Det af klaganden framställda ersättningsanspråket vore så mycket mera obilligt, som den ifrågasatta skadeersättningens belopp ginge till nära 1,300 kronor förutom ränta och kostnader — en utgift som för en fattig tjänsteman i stadsfogdens belägenhet skulle innebära en betänklig rubbning i hans ekonomiska ställning. Stadsfogden i Nyköping uppbyure nämligen i lön och tjänstgöringspenningar ej mera än 750 kronor om året.

Då ett sådant straff icke syntes stå i rimligt förhållande till den förseelse, stadsfogden låtit komma sig till last, hemställde han, att jag icke måtte understödja klagandens framställning.

Till bevis rörande den i förklaringen lämnade uppgiften angående den lämpliga tidpunkten för lösöreauktioner åberopade stadsfogden ett så lydande intyg:

»Under min mer än tioåriga verksamhet såsom föreståndare för Nyköpings stads auktionskammare hafva auktioner härstädes högst sällan förekommit under högsommaren eller under månaderna juni, juli och augusti, och detta af skäl att det visat sig, att försäljning å auktion af möbler och andra husgerädsartiklar vid denna tid på året varit mindre förmånlig för säljarne än vid flyttningstiden höst och vår; hvilket härmed på begäran intygas. Nyköpings auktionskammare den 16:de december 1908. Johan Hultén.»

I afgifna påminnelser anförde klaganden, att hvad stadsfogden i sin förklaring omförmålt icke kunde anses utgöra skäl för hans friande från ersättningsskyldighet. Påföljden för utmätningmans försummelse vore tydlig; och hänsyn till stadsfogdens obetydliga lön kunde endast tagas i fråga om ansvaret för tjänstefel. Huruvida det utnämnda godset skulle betingat högre eller lägre pris vid försäljning tidigare eller senare än som skett, kunde icke med säkerhet afgöras och syntes sakna betydelse. Klaganden vidhöll därför sina i ärendet framställda yrkanden.

Då lagens bestämmelser i förevarande hänseende äro tydliga, och då klaganden påkallat mitt ämbetsbiträde i anledning af stadsfogdens försummelse, begärde jag hos Konungens befallningshafvande i Södermanlands län, att en åklagare måtte förordnas att mot stadsfogden anställa talan för ifrågavarande tjänstefel. Åt den blifvande åklagaren uppdrog jag att i målet yrka ansvar å stadsfogden efter lag och sakens beskaffenhet äfvensom att, i mån af befogenhet, understödja de ersättningsanspråk, som klaganden, i målet hörd, kunde komma att däri framställa.

I enlighet härmed blef åtal emot stadsfogden anställdt vid rådstufvu-

rätten i Nyköping, som i utslag, meddeladt den 15 mars 1909, dels dömd stadsfogden för ofvan anmärkta försummelse i ämbetet att böta 15 kronor dels förpliktade honom att, emot utbekommande af växeln, på honom behörigen öfverlåten, samt af hofrättens dom, till Jansson genast utgifva oguldna växelbeloppet 1,285 kronor 46 öre jämte ränta därå efter sex för hundra om året, räknadt från den 8 oktober 1908 till dess full betalning blefve erlagd, afvensom att med 128 kronor godtgöra Jansson för dennes kostnader å målet.

Svea hofrätt, där stadsfogden besvarade sig, fann i utslag den 11 maj 1909 skäl ej vara anfördt, som kunde föranleda ändring i rådstufvurättens utslag. Och Kungl. Maj:t, där stadsfogden fullföljt talan mot hofrättens utslag, har ej funnit skäl att däri göra ändring.

Ehuru utredningen i detta mål gaf vid handen, att någon skada alls icke uppkommit af stadsfogdens underlåtenhet att inom en månad efter det utmätningshandlingarna af honom mottogos låta försälja ifrågavarande egendom, blef alltså stadsfogden dömd att utgifva — förutom böter — ett belopp af 1,285 kronor 46 öre jämte ränta. Utmätningssökanden, som allenast på grund af det dröjsmål, hvartill stadsfogden gjort sig skyldig, lyckats få full betalning för sin fordran, har sålunda med sistnämnda belopp riktat sig på stadsfogdens bekostnad. Och den förlust, stadsfogden fått vidkännas, kan icke anses stå i rimligt förhållande till den begångna tjänsteförsummelsen.

När omförmälta klagomål hos mig anfördes, hade jag icke något val; jag måste söka förhjälpa klaganden till hvad tydlig lag tillförsäkrade honom. Nu åter anser jag min plikt bjuda mig att söka för framtiden förebygga ett resultat, hvilket i likhet med det ifrågavarande står i uppenbar strid mot billighet.

Den härvid närmast till hands föreliggande utvägen, eller att helt enkelt föreslå upphäfvande af den i 139 § utsökningslagen stadgade påföljden, dristar jag mig emellertid icke anlita. Denna påföljd, som i lagen infördes till korrektiv mot allt mer framträdande försumlighet och vårdslöshet i utsökningsärenden, har nämligen utan tvifvel synnerligen väl fyllt sitt ändamål.

Enligt min mening kräfver för öfrigt billighet ej mera än att ansvarighetsbestämmelsen varder sålunda jämkad, att betalningsskyldighet för utmätningssmannen icke inträder i den mån han förmår visa, att skada af hans dröjsmål ej uppkommit.»

Justitieombudsmannens ifrågavarande framställning afser, såsom synes, lindring i visst afseende i det ansvar, som enligt gällande utsökningslag åligger utmättningsman, hvilken gjort sig skyldig till försummelse, hvarom förmåles i 139 och 140 §§ nämnda lag. Enligt allmänna rättsgrundsatser skulle detta ansvar ej sträcka sig längre än till skyldighet för utmättningsmannen att svara för skada, som kan uppkomma af fel eller försummelse i hans tjänst. Denna regel har, såsom justitieombudsmannen framhållit, upphållits äfven för det fall, att utmättningsmannen, kronofogde eller stadsfogde, låtit försummelse, som här afses, komma sig till last i fråga om försäljning af utmätt fast egendom. Där om heter det nämligen i 142 § utsökningslagen endast, att i sådant fall åtgärder, som på utmättningsmannen kunna ankomma, ej genom hans vållande få fördröjas utöfver där angifven tid. Beträffande åter utmätning äfvensom försäljning af utmätt lös egendom stadgas i 139 och 140 §§ nämnda lag, att, om utmätning och försäljning icke i vederbörlig ordning verkställts inom där föreskrifven tid, fogden skall ansvara icke blott för uppkommen skada, utan ända därhän, att — därest ej för utmätningen eller försäljningen mött hinder, som han ej kunnat förekomma — han själf blir ansvarig för det belopp, hvarför utmätning bort ske. Justitieombudsmannen hemställer nu af anförda skäl om sådan lagändring, att sistnämnda stränga påföljd må inträda endast i den mån fogden ej förmår visa, att skada af hans försummelse icke uppkommit.

Lika med justitieombudsmannen finner äfven utskottet berörda i 139 och 140 §§ utsökningslagen uttalade regel innefatta en hårdhet mot vederbörande tjänsteman, hvilken icke kan anses tillfredsställande motiverad. Af hvad justitieombudsmannen i ämnet anført framgår fastmer, att densamma kan leda till resultat, hvilka måste betecknas såsom för den allmänna rättskänslan stötande. En borgenär, hvars rätt blifvit, på sätt här åsyftas, åsidosatt, kan i allt fall icke hafva grundadt anspråk att af den inträffade försummelsen njuta en vinst, hvilken utan densamma icke tillkommit honom.

Den brist, som sålunda måste anses vidlåda ifrågavarande stadgande, synes utskottet på lämpligt sätt undanröjd genom justitieombudsmannens ifrågavarande förslag, hvilket, såvidt utskottet kan finna, tillfredsställande tillgodoser de intressen, hvarom här kan vara fråga. Då utskottet ej heller för öfrigt funnit anledning till anmärkning mot berörda förslag, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till justitieombudsmannens ifrågavarande framställning, måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse af 139 § utsökningslagen.

Är ej utmätning förrättad och, där löseegendom af annat slag, än i 140 § sägs, tagits i mät, försäljning däraf verkställd inom två månader, sedan kronofogde emottagit de handlingar, som i 54 eller 56 § nämnas, och inom en månad, sedan stadsfogde sådana handlingar emottagit; svare fogden själf för det belopp, hvarför utmätning bort ske, i den mån han ej förmår visa, att skada af dröjsmålet icke uppkommit.

Styrker fogden, att borgenär lämnat gäldenär anstånd med betalningen eller att för utmätning eller försäljning mött hinder, som utmätningsmannen ej kunnat förekomma, vare han från all ansvarighet fri. Möter sådant hinder, bör det, vid äfventyr att det eljest ej må till ursäkt räknas, genast antecknas i den dagbok, som skall af utmätningsmannen hållas.

Stockholm den 7 februari 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.

Herrar *Ersson* och *Olsson* i Broberg hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.